

Plan Aanpak HoogRisico honden: het *Safe Dog Project*.

Tekst: Elian Hattinga van 't Sant

Deel 1: Wat is een HR hond?	2
Deel 2: Verzamelen en registreren van informatie rond een bijtincident.	6
Deel 3. Preventie en educatie.	10
Deel 4. Kans van slagen in de praktijk.	14
Kader 1: Stand van Zake	18
Kader 2: Wat kunt ú doen?	19

Aanpak HoogRisico honden: het *Safe Dog Project* deel 1. Wat is een HR hond?

Voorgeschiedenis

Op 1 januari 2009 werd de RAD (Regeling Agressieve Dieren) ingetrokken. Deze was in 1993 ingesteld na enkele dramatisch verlopen bijtincidenten waarbij pitbull-terriërs betrokken waren. Met de RAD werd het fokken en houden van pitbulls en pitbull-achtigen bij wet verboden en werd aan het fokken van enkele andere gevaarlijk geachte rassen voorwaarden gesteld. Men hoopte dat daarmee de pitbull in Nederland zou uitsterven en het aantal bijtincidenten zou afnemen, maar dit bleek ijdele hoop te zijn. Met het intrekken van de RAD, verdween het onderwerp echter niet van de ministeriële agenda. De minister wilde de burger niet in de kou laten staan en er werden verschillende plannen gelanceerd om de bijtincidenten terug te dringen. De complexiteit van het onderwerp bleek een definitieve maatregel in de weg te staan. In 2017 adviseerde de Raad voor Dieraangelegenheden met het rapport 'Hondenbeten aan de kaak gesteld' om aan het houden van 'hoogrisico'(HR)-honden bepaalde voorschriften te verbinden. Onder HR-honden werden hondenrassen, kruisingen en lookalikes verstaan die ernstig letsel kunnen toebrengen door de combinatie van een sterke bijtkracht met een bepaald soort bijtgedrag. Aanvankelijk werd een lijst opgesteld van 20 hondenrassen en voorts alle mogelijke pitbull-achtige varianten die als HR-hond werden aangemerkt. Hiertegen kwam dusdanig verzet, vanuit zowel de 'gewone' eigenaren als de officiële kynologie, dat de minister besloot om het onderwerp eerst goed te laten doorlichten door degelijk wetenschappelijk geschoolde experts op het gebied van hondengedrag. De opdracht hiervoor werd door het ministerie van LNV gegeven aan klinisch gedragstherapeut Jolanda Pluijmakers, coördinator en docent bij het postgraduate programma *Companion Animal Behaviour and Welfare* van het *Odisee University College* in België; Jon Bowen, dierenarts, consultant en docent bij het *Royal Veterinary College* in Londen en Jaume Fatjo, dierenarts en docent aan de *Universitat Autònoma* van Barcelona.

Safe Dog Project

Op 20 mei van dit jaar werd voor zowel diverse betrokken partijen uit de hondenwereld als uitvoerders bij gemeenten en politie het *Safe Dog Project* gepresenteerd; een rapport met bevindingen en aanbevelingen van deze onderzoekers. In het *Safe Dog Project* komen vier verschillende projecten samen:

1. Het bepalen van de genetische kenmerken van HR-honden;
2. Het onderzoeken van de wijze waarop informatie met betrekking tot bijtincidenten op een consistente en doeltreffende wijze kan worden verzameld en geregistreerd;
3. Het ontwikkelen van een educatief programma voor functionarissen die betrokken zijn bij de registratie en preventie van bijtincidenten.
4. Het formuleren van de leerdoelen en cursusinhoud van een educatief programma voor eigenaars van HR-honden.

Methode

Ernstige bijtincidenten hebben een grote emotionele impact op degenen die er bij betrokken zijn en die er over horen. Bijna iedereen heeft er desgevraagd een mening over. Er wordt gemakkelijk met vingers gewezen; in discussies lopen de gemoederen regelmatig hoog op; tal van - vaak ongefundeerde - uitspraken worden gedaan over wat er moet gebeuren. In de publieke discussie is er bovendien vaak weinig aandacht voor de ethische en juridische aspecten die aan bepaalde maatregelen kleven, evenals voor hun - al dan niet vermeende - haalbaarheid. Om niet in eenzelfde onduidelijke discussie te verzanden, maakten de onderzoekers gebruik van de Delphi methode; een wetenschappelijk erkende methode om de consensus van een groep experts over een uiterst gecompliceerd of controversieel onderwerp te achterhalen. Hiervoor werden wereldwijd 27 experts gerekruteerd op grond van hun onderzoek en wetenschappelijke publicaties op het gebied van risico's op bijtincidenten. Dezen moesten bovendien allemaal lid zijn van een nationaal erkende organisatie op gebied van klinisch diergedrag.

De leden van dit expert-panel kregen eerst een serie open vragen over de factoren die een rol spelen bij een verhoogd risico op bijtincidenten. Om deze factoren te categoriseren lieten de onderzoekers zich inspireren door bestaande modellen, zoals een model voor het maken van risico-inschattingen over de kans op het neerstorten van een vliegtuig. Binnen bepaalde specifieke omstandigheden (bv weersomstandigheden of soort vlucht) kan een combinatie van factoren ervoor zorgen dat een vliegtuig neerstort of juist veilig landt. Daarbij kunnen technische factoren zoals ontwerp en onderhoud van het toestel een rol spelen, maar ook het gedrag van de passagiers en de kennis of vaardigheden van de piloten, de crew en de verkeersleiding. Analoog kunnen verschillende factoren in combinatie met elkaar een rol spelen bij het zich voordoen van een ernstig bijtincident:

- Hond gerelateerde factoren (zoals genetische achtergrond, grootte, bijtkracht, opvoeding, training, gezondheid, temperament)
- Eigenaar/handler/gezinsleden gerelateerde factoren (zoals fysieke en psychologische kenmerken, kennisniveau, attitude en gedrag, sociaaleconomische situatie)
- Doelwit/slachtoffer gerelateerde factoren (zoals fysieke en psychologische kenmerken, attitude en gedrag van de persoon of de hond die wordt gebeten) .
- Situatie gebonden factoren (zoals locatie en tijdstip)
- Fysieke omgevingsfactoren (zoals de wijze waarop de hond wordt gehouden)
- Peri-incident gerelateerde factoren (zoals het gedrag van de hond voor, tijdens en na een bijtincident).

Deze factoren werden met open vragen in kaart gebracht. Vervolgens werden de experts gevraagd alle (geanonimiseerde) antwoorden op iedere open vraag te rangschikken op belangrijkheid. Hierdoor werden de antwoorden gefilterd en werden de antwoorden waarover de meeste consensus bleek te bestaan, zichtbaar. Deze werden vervolgens weer als uitgangspunt genomen voor het definiëren van bijtrisico's, voor het advies over wijze waarop men bijtincidenten kan trachten te voorkomen, voor het onderzoeken van de haalbaarheid op kortere en langere termijn en voor de kostenfactor van bepaalde maatregelen.

Het rapport laat onmiddellijk zien dat de onderzoekers en de experts niet over één nacht ijs zijn gegaan. Er is een groot aantal factoren in kaart gebracht en gewogen. Hiermee wordt niet alleen de complexiteit van dit onderwerp in zijn totaliteit zichtbaar, maar wordt het onderwerp ook van zijn emotionaliteit ontdaan. Er komt onder meer een zeer genuanceerd beeld naar

voren van wat onder een HR-hond moet worden verstaan. In dit deel zal op dit laatste worden ingegaan.

Ras of geen ras?

De term HR-hond werd en wordt in de maatschappelijke discussie vaak voor bepaalde rassen of type honden gebruikt, mede doordat in het verleden honden vooral op basis van uiterlijke (ras)kenmerken als bijtgevaarlijk werden gekwalificeerd. Dat is ongeveer even kort door de bocht als ervan uitgaan dat alle mannen met een baard terroristen zijn. Waar het om gaat bij het inschatten van een bijtrisico is niet zozeer het uiterlijk, maar het daadwerkelijke gedrag. En dat kan per hond verschillen. Gedrag - daarover waren de panel-leden het eens - wordt bepaald door zowel genetische factoren als omgevingsfactoren die op elkaar inwerken en niet strikt van elkaar te scheiden zijn. Genetische factoren, zoals de morfologie van een hond, kunnen wel in hoge mate bijdragen aan het bijtrisico, maar staan niet op zichzelf.

Kenmerkend is dan ook dat het expert-panel betrekkelijk weinig belang hechtte aan het ras van de hond. In de top 5 van hond-gerelateerde factoren staan factoren waarbij de nadruk valt op de invloed van de omgeving (zoals socialisatie, het aan iets gewend zijn, opgedane ervaringen en het gevolgd hebben van training) op vrijwel gelijke hoogte als factoren waarbij de nadruk valt op de genetica, zoals persoonlijkheid en temperament. De rol van de eigenaar, die tenslotte voor een groot deel mede bepaalt hoe de hond zich ontwikkelt en ook kán ontwikkelen wordt dan ook door het panel beschouwd als even zwaarwegend als de meer genetisch bepaalde factoren. Het ras op zich werd door het panel niet beschouwd als een op zichzelf staande factor die direct bijdraagt aan het bijtrisico: ras komt pas op de 17e plaats bij de hond-gerelateerde factoren. Wél is het panel van mening dat honden, die voortkomen uit families of lijnen waarin meerdere honden voorkomen met een gedrag dat het risico op bijtincidenten verhoogt, een groter risico vormen dan honden uit lijnen waar dit niet voor geldt. Hetzelfde geldt voor lijnen waarin honden voorkomen met een bijtgeschiedenis of met een genetisch bepaalde gedragsafwijking die agressie met zich meebrengt (zoals bijvoorbeeld het *rage*-syndroom). Evenzo schat het panel het risico groter in als honden selectief gefokt zijn als ‘wapen’ of voor bepaalde andere doeleinden waarvoor agressie gewenst is, zoals hondengevechten.

Acute en chronische pijn werd door het panel ook als een van de grote risicofactoren gezien voor bijtincidenten. Daarbij komt de factor ‘ras’ ook om de hoek kijken, zij het indirect. Onderzoek van naar rasgebonden gezondheidsproblemen, zoals dat van Wiles en collega’s (2017) naar 192 rassen, laat zien dat een heel groot deel van de rassen bovenmatig kampt met orthopedische en neurologische problemen die zeer pijnlijk kunnen zijn.

Kenmerken

Voor de onderzoekers is een HR-hond dus niet zozeer een hond van een bepaald ras, maar – zoals zij het definiëren – ‘een hond die een risico vormt in alledaagse situaties waarvan normaal wordt verwacht dat ze geen probleem vormen’. Wat een hond tot een HR-hond maakt, zijn bepaalde kenmerken. Een daarvan is het temperament van de hond zelf. Zo schat het panel het bijtrisico van honden die angstig of al op jonge leeftijd agressief zijn, hoger in dan dat van honden die dit niet zijn. Dat geldt ook voor honden die personen, belangrijke *resources* of territorium verdedigen. Temperament en persoonlijkheid zijn echter bijzonder lastig te onderzoeken en te meten: er is geen eenduidig model of systeem voor en de genetische basis ervan is nog nauwelijks onderzocht. Hier is dus meer onderzoek nodig.

Een ander kenmerk is de morfologie van de hond, aangezien deze de bijtkracht, en dus de schade die de hond kan aanrichten, mede bepaalt. De grens voor een HR-hond trok het panel bij honden van meer dan 30 kilo. Nu lijkt het duidelijk te zijn dat een grote hond meer schade kan aanrichten dan een kleine, maar - zo geven de onderzoekers toe - de bijtkracht van honden is nauwelijks onderzocht; deze is bovendien lastig wiskundig te berekenen. Uit het weinige onderzoek op dit gebied komt naar voren dat grotere honden met een korte en brede schedel (brachycefal) de grootste schade kunnen aanrichten. De grens van 30 kilo van het panel is dan ook tamelijk arbitrair en ook ongelukkig, omdat het hier weer om een uiterlijk kenmerk gaat. Het panel lijkt bij het stellen van deze grens de schade die de hond aan volwassen mensen kan toebrengen in gedachten te hebben gehad, want ook honden van 15-20 kilo kunnen, zoals al regelmatig is gebleken, een kind of andere hond ernstig toetakelen of zelfs doden. Deze laatste categorie slachtoffers - andere honden - leek overigens in de presentatie helaas volledig te zijn ondergesneeuwd, ook al worden ze in het rapport terloops genoemd. Jon Bowen zei desgevraagd dat ook honden-slachtoffers de aandacht hebben van de onderzoekers en dat het officieel aangifte doen hieromtrent evenzeer van groot belang is.

Gelukkig ligt de nadruk bij de hond-gerelateerde factoren niet op gewicht of grootte van de hond, maar op de daadwerkelijke schade die een hond aanricht. Daarvoor is een duidelijk vaststelbare bijtschade-schaal opgesteld, waarvan schaal 1 de ergste schade aangeeft (diepe beet waarbij spiermassa, zenuwen, dieper gelegen bloedvaten of zelfs bot worden geraakt en stukken weefsel worden afgescheurd) en de beet van schaal 9 geen enkele waarneembare schade aanricht. Het panel was van mening dat van beten op de schaal van 1 tot 5 (beet met puncties van meerdere tanden/kiezen en erger) altijd aangifte moet worden gedaan.

Ook is het gedrag dat voor, tijdens en na het bijtincident door een hond wordt vertoond, in kaart gebracht. Daarbij moeten honden volgens het panel als HR-hond worden beschouwd wanneer ze van te voren geen waarschuwingssignalen geven (zoals bijvoorbeeld grommen of blaffen), zeer snel en plotseling aanvallen en niet eerder in soortgelijke situatie mindere vormen van agressie hebben vertoond; wanneer ze gaan voor de meest kwetsbare lichaamsdelen van hun slachtoffer (nek, hoofd/kop, buik); wanneer ze vastbijten, sleuren of schudden en meerdere beten toebrengen; wanneer ze niet willen stoppen met hun aanval, tenzij ze daartoe worden gedwongen of bevolen; wanneer ze minuten daarna ook nog agressief blijven en willen blijven aanvallen.

Registreren

Doordat de meeste kenmerken van de HR-hond (de uitkomst van) gedrag betreft dat meestal niet bij voorbaat vaststelbaar is, maar pas nadat een bijtincident of bijna-bijtincident heeft plaatsgevonden, is het van bijzonder groot belang dat dit gedrag bij officiële instanties gerapporteerd en geregistreerd wordt. Daarbij zijn de nodige experts nodig om de ernst van een (bijna) bijtincident op waarde te kunnen schatten: artsen en dierenartsen om de bijtincident te beoordelen; gedragsgeschoolde (politie)experts om het gedrag van zowel de hond als de bij het incident betrokken personen te beoordelen. Om verdere bijtincidenten te voorkomen is het ook heel belangrijk dat daarbij de manier waarop de hond gehouden wordt of deelneemt aan het maatschappelijk verkeer wordt meegewogen. Daarbij spelen de fysieke mogelijkheden van de eigenaar/handler, zijn kennis omtrent het gedrag van zijn hond en zijn attitude een cruciale rol. De onderzoekers hebben een duidelijke visie ontwikkeld over de wijze waarop al deze aspecten bij elkaar moeten komen en aangepakt moeten worden. Daarover zal in het volgende deel over de HR-honden problematiek bericht worden.

Aanpak HoogRisico-honden deel 2. Verzamelen en registreren van informatie rond een bijtincident.

In het *Safe Dog Project* komen vier verschillende projecten samen:

1. Het bepalen van de genetische kenmerken van HR-honden;
2. Het onderzoeken van de wijze waarop informatie met betrekking tot bijtincidenten op een consistente en doeltreffende wijze kan worden verzameld en geregistreerd;
3. Het ontwikkelen van een educatief programma voor functionarissen die betrokken zijn bij de registratie en preventie van bijtincidenten.
4. Het formuleren van de leerdoelen en cursusinhoud van een educatief programma voor eigenaars van HR-honden.

In het eerste deel van de serie artikelen over ‘hoog-risico’ (HR) honden in *Onze Hond 10* is Project 1, de kenmerken van een HR-hond, aan de orde geweest. Dit deel gaat over Project 2: de wijze waarop volgens de onderzoekers informatie over een (bijna) bijtincident moet worden verzameld en geregistreerd.

Drie niveau's.

Bij ieder bijtincident komen verschillende factoren bij elkaar die er samen voor zorgen dat het bijtincident daadwerkelijk plaatsvindt. Om een bijtincident op waarde te kunnen schatten, om te kunnen beoordelen hoe groot het risico op herhaling is en om te kunnen bepalen hoe herhaling kan worden voorkomen, is het dus van belang dat alle factoren rondom een bijtincident – voor, tijdens en na - nauwkeurig worden geïnventariseerd en gewogen. De onderzoekers geven aan dat het onderzoek naar het bijtincident daarbij op drie niveau's moet worden georganiseerd.

Niveau 1. Vaststellen van de ernst van de bijtschade.

Hiervoor is een schaal van 1 tot 9 opgesteld door het expert-panel (zie tabel). Daarbij betreffen de schalen 1 tot en met 5 (diepe) wonden van meerdere tanden en kiezen. Om te zorgen dat de beet of beten correct worden ingeschaald, dient de schade door een medisch opgeleid persoon (arts of dierenarts) te worden beoordeeld. Daarbij adviseert het expertpanel dat het bij een bijtschade op de schalen 1 tot en met 5 verplicht moet worden om een officiële melding of aangifte van het bijtincident te doen. De gegevens van het onderzoek rond deze bijtincidenten moeten daarbij in een nationale (en eventueel zelfs internationale) database worden geregistreerd, waartoe politie en bepaalde andere overheidsinstanties toegang hebben.

Niveau 2. Onderzoeken van de factoren rondom het (bijna)bijtincident.

Dit betreft het in kaart brengen van het gedrag van de hond voor, tijdens en na het (bijna)bijtincident, van de specifieke situationele factoren en van de karakteristieken van het slachtoffer/doelwit (mens of hond). Ook dient informatie over de locatie, het tijdstip en aan- of afwezigheid van getroffen risico-verlagende veiligheidsmaatregelen te worden verzameld.

Het expertpanel heeft een lijst samengesteld met hoogrisico-gedragsskenmerken die honden voor, tijdens en onmiddellijk na een bijtincident kunnen vertonen (de peri-incident factoren).

Deze kenmerken zijn bijzonder belangrijk om te (her)kennen, zo stellen de onderzoekers, ‘omdat veel van deze gedragingen ook kunnen worden waargenomen tijdens "bijna incidenten" waarbij een hond de kans had om te bijten, maar een beet op de één of andere manier is voorkomen (bijvoorbeeld doordat de hond snel werd bedwongen of geïsoleerd van het potentiële slachtoffer). Ze kunnen ook worden waargenomen bij incidenten die toevallig ‘slechts’ een geringe bijtschade hebben veroorzaakt’.

Bij het in kaart brengen van de situatie moet ook worden gelet op factoren die door het expertpanel zijn aangeduid als ‘situatieve risicofactoren’. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen:

- a. uitlokkende interacties, zoals mishandeling, provocatie en bedreiging van de hond, maar óók het geven van een kusje aan de hond.
- b. risicovolle situaties, zoals het de hond aan het schrikken maken of storen tijdens zijn slaap of zijn eten, het betreden van het territorium van de hond en het alleen laten van de hond met kinderen of onbekenden zonder toezicht. Ook situaties waarbij de hond gedwongen wordt iets te doen dat hij niet wil, kunnen het risico op een beet verhogen.
- c. uitlokkende prikkels, zoals (pijnlijke) prikkels die de hond angst aanjagen of laten schrikken, en prikkels die grote opwinding veroorzaken of prooigedrag opwekken.

Van het slachtoffer moeten ook bepaalde relevante standaardinformatie zoals leeftijd, grootte en andere fysieke kenmerken, evenals het rond het bijtincident vertoonde gedrag worden geregistreerd. Het is de bedoeling dat op dit niveau ook de kennis, opvattingen, denkbeelden en omgangsmanieren van het slachtoffer worden onderzocht, omdat bijvoorbeeld iemand die honden lief en leuk vindt zich anders gedraagt dan iemand die bang is voor honden. Verder is het relevant om vast te stellen of het slachtoffer afwijkend gedrag vertoonde onder invloed van een psychiatrische toestand of doordat hij bijvoorbeeld onder invloed was van drank of drugs.

Omdat de informatie die op niveau 2 aan de hand van getuigenverklaringen verzameld wordt als bewijs moet of kan dienen in geval van het in gang zetten van een officiële procedure zoals een gerechtelijke vervolging, moet het onderzoek worden gedaan door een politieagent of een andere soortgelijke professional die ervaren is in het ondervragen van getuigen en het verzamelen van bewijsmateriaal. Aangezien een dergelijke professional misschien niet bekend is met bepaalde kenmerken van hondengedrag en de daarbij gebruikte vaktermen, is het volgens zowel de onderzoekers als het expertpanel wenselijk om de professional hierin te ondersteunen met bijvoorbeeld gerichte vragenlijsten die kunnen worden ingevuld of met een aanvullende opleiding/cursus.

3. Beoordeling van de achtergrondinformatie van de hond en omgeving gerelateerde factoren

Op niveau 3 moet diepgaande achtergrondinformatie verzameld worden over de hond door een daarin gespecialiseerde HR-hondengedragstherapeut. Daarbij zijn de bevindingen op niveau 1 en 2 van het bijtincident-rapport richtinggevend. Aan de hand daarvan wordt bepaald hoe diepgaand het onderzoek op niveau 3 moet zijn en welke specifieke aspecten nader moeten worden onderzocht. Het kan daarbij gaan om hond-gerelateerde factoren die het risico op herhaling kunnen vergroten, zoals een bepaald risicoverhogend temperament; gebrek aan socialisatie of training; opgedane (leer)ervaringen, zoals geleerd hebben dat het inzetten van agressie succesvol is; een leven onder stressvolle omstandigheden waarbij de hond bijvoorbeeld is verwaarloosd of mishandeld; het hebben van een slechte gezondheid, pijnlijke ziekte/afwijking of psychiatrische stoornis waardoor een hond wellicht eerder van zich afbijt. Om dit laatste te kunnen beoordelen moet de hond voorafgaand aan het onderzoek op niveau 3 medisch onderzocht worden door een dierenarts. Maar het kan ook gaan om eigenaar-gerelateerde factoren.

Op niveau 3 wordt namelijk ook de eigenaar (of eigenaren) duidelijker in beeld gebracht. Deze kan namelijk bewust of onbewust bijdragen aan het verhogen of verlagen van het bijtrisico. Allerlei fysieke factoren, zoals leeftijd en gezondheid, kunnen daarbij een rol spelen, maar ook persoonlijke omstandigheden, opvattingen en denkbeelden. Het kan bijvoorbeeld gebeuren dat de eigenaar onvoldoende oog heeft voor bepaalde behoeften van de hond waardoor deze ontspoot; of dat deze onvoldoende kennis heeft over het gedrag van honden; of dat deze weinig ervaring heeft omdat het zijn/haar eerste hond is; of dat de eigenaar een al te zonnige blik of verwachting heeft - deze hond zal nooit bijten - waardoor er bijvoorbeeld helemaal niet of verkeerd of te laat gereageerd wordt als de hond agressie vertoont.

De grootste risico-verhogende factor vormt de eigenaar/handler volgens het expertpanel als deze de agressie van de hond een positieve eigenschap vindt en agressief gedrag van de hond aanmoedigt of zelfs traint; als hij/zij agressie bij de hond normaal vindt en dus niet gemotiveerd is om daar wat aan te doen; of als hij/zij het fijn vindt als de hond een intimiderende uitwerking heeft op zijn omgeving. Ook om tal van andere redenen kan de eigenaar het risico op een bijtincident verhogen. Bijvoorbeeld omdat deze niet gemotiveerd is om de hond op te voeden, te trainen of onder controle te houden, bijvoorbeeld omdat hij/zij vindt dat de hond het recht heeft om los te lopen. Aan de andere kant kan het niet weten of nog niet ervaren hebben dat de hond agressief kan worden, het risico op een bijtincident verhogen, eenvoudig omdat de eigenaar dan niet op agressie van de hond bedacht is.

Het inwinnen van informatie op niveau 3 is vooral belangrijk omdat deze kan helpen om verdere bijtincidenten te voorkomen door op de omstandigheden afgestemde maatregelen te nemen. Men kan daarbij denken aan behandeling van pijnklachten van de hond door de dierenarts; het laten plaatsen van allerlei hek-en sluitwerk; het inschakelen van hulpverlenende instanties; of het de eigenaar verplichten om een cursus bijtpreventie te volgen.

Het expertpanel is van mening dat de professionals die dergelijke cursussen (gaan) geven over bijtpreventie en die bijtincidenten op niveau 3 onderzoeken over hogere officieel erkende kwalificaties moeten beschikken, zoals een academische graad (minimaal bachelor), terwijl een master of postgraduate diploma wordt geadviseerd voor de in HR-honden gespecialiseerde gedragsdeskundige die hond en eigenaar begeleiden om verdere bijtincidenten te voorkomen. Deze kwalificaties voor een bachelor of master komen overeen met respectievelijk de niveaus 6 en 7 van de EQF (*The European Qualifications Framework for Lifelong Learning*) die ook door het expertpanel in dit kader werden bekeken.

Veiligheidsmaatregelen

Voor de veiligheidsmaatregelen die genomen moeten worden om (herhaling van) bijtincidenten te voorkomen, moeten de factoren die er aan hebben bijgedragen geanalyseerd en gewogen worden. Ook hierover hebben de onderzoekers en het expertpanel zich gebogen. Daarbij maken de onderzoekers gebruik van twee benaderingen met een verschillende focus die ze opnieuw ontleend hebben aan al bestaande geformaliseerde ongevalsanalyses en veiligheidsbeoordelingen bij vliegtuigrampen. Bij de ene benadering (Safety 1) ligt de focus op de (technische) gebreken, (constructie)fouten en storingen waardoor een vliegtuig neergestort is. Bij de andere benadering (Safety 2) ligt de nadruk op de factoren die ervoor zorgen dat de meeste vliegtuigen niet neerstorten, soms zelfs ondanks een gebrek of storing. Deze zelfde twee benaderingen kunnen worden gebruikt bij het analyseren bijtincidenten voor het daarop afstemmen van veiligheidsmaatregelen om (herhaling van) bijtincidenten te voorkomen. Hierover gaat het volgende deel van deze serie.

Aanpak HoogRisico-honden deel 3. Preventie en educatie.

Safety 1 en 2

Voor de analyse en beoordeling van de factoren die bijdragen aan een verhoogd bijrisico maakten de onderzoekers gebruik van twee benaderingen. Deze hebben een verschillende focus en zijn ontleend aan ongevalsanalyses en veiligheidsbeoordelingen bij vliegtuigrampen. Bij de ene benadering (Safety 1) ligt de focus op gebreken die een ramp veroorzaken, bij de andere benadering (Safety 2) op de factoren die ervoor zorgen dat meestal goed gaat of een ramp voorkomen wordt. Beide benaderingen werden onder de loep genomen door het expertpanel bij het wegen en beoordelen van de te nemen van doelgerichte ingrepen (interventies) en maatregelen om bijtincidenten te voorkomen. Het panel werd daarbij door de onderzoekers ook gevraagd om hun mening over de haalbaarheid op (korte) termijn, de effectiviteit, alsmede de kosteneffectiviteit ervan aan te geven.

Safety 1

Maatregelen die vallen onder Safety 1 betreffen ‘gebreken’ en dat betekent dat ze zich richten op genetische factoren die een hond tot mede tot een HR-hond maken. Er kwamen drie specifieke selectieve fok-interventies naar voren:

1. Fokschemata om te selecteren op eigenschappen die kunnen zorgen dat er gezonde honden met een laag-risico gedrag worden geboren.
2. Wettelijk opgelegde beperkingen op het fokken met honden met een geschiedenis van agressie of bijten.
3. DNA-afname van honden die betrokken zijn geweest bij bijtincidenten, ter identificatie van familielijnen met een hoog risico.

Van de interventies 1 en 2 was het expertpanel van mening dat ze goed haalbaar zijn, ook op gebied van de kosteneffectiviteit. 85% van het panel gaf aan dat restricties op het fokken van honden met een voorgeschiedenis van agressie of bijten waarschijnlijk binnen vijf jaar een aanzienlijke vermindering van het bijrisico tot gevolg kan hebben. Slechts 55% gaf echter hetzelfde aan voor selectief fokken voor een goede gezondheid en gedrag: veel meer panelleden verwachtten dat dit langer zou gaan duren. De onderzoekers concluderen dan ook dat een selectief fokprogramma dat interventie 1 en 2 met elkaar combineert de meest efficiënte keuze is als de overheid bereid is om te investeren in een Safety 1 strategie die gunstige resultaten op de middellange en lange termijn oplevert.

Interventie 3 - DNA-analyse te gebruiken om afstammelingen van honden met hoge risicokenmerken te identificeren, zodat het fokken met dergelijke lijnen zou kunnen worden beperkt - werd door het panel als minder kosteneffectief beschouwd. 50% van de panelleden van mening dat er meer en waarschijnlijk ook kostbaar onderzoek voor nodig is om deze maatregel te kunnen realiseren. Verder twijfelde men over de termijn waarop deze maatregel resultaten zou afwerpen: 45% dacht aan 10 jaar of meer.

De onderzoekers wijzen er op dat de Safety 1-vergelijking van een hond met een vliegtuig natuurlijk een grove versimpeling is, omdat de hond een levend wezen is dat zich op zeer veranderlijke en dus ook onvoorspelbare wijze kan gedragen en niet even bij een ‘constructiefout’ of ‘gebrek’ kan worden gerepareerd. Bijtincidenten zijn alleen al daarom complexer en lastiger te analyseren en te begrijpen. Er komt een veelheid van factoren bij elkaar die op elkaar inwerken en samen ervoor zorgen dat een bijtincident kan plaatsvinden. Voor de meest complete integrale aanpak bij het voorkomen van bijtincidenten is het daarom nodig om Safety 1 maatregelen aan te vullen met Safety 2. De Safety 2 benadering is meer geëigend voor ongelukken waar uitsluitend levende wezens bij betrokken zijn. Safety 2 richt zich op de vele gevallen waarin dingen goed gaan en analyseert waarom dit gebeurt. In de praktijk van alledag zijn er veel situaties waarop afzonderlijke risicofactoren voor een bijtincident aanwezig zijn, maar het toch niet fout gaat.

Safety 2

Safety 2 richt zich dus op de factoren die ervoor zorgen dat er ondanks mogelijke ‘gebreken’ toch geen ongelukken gebeuren. Op het gebied van preventie van bijtincidenten is al de nodige kennis en expertise voorhanden. Er werden door het expertpanel dan ook vooral educatieve programma’s/cursussen op dit gebied voorgesteld, die zich richten op verschillende doelgroepen: het grote publiek, potentiële slachtoffers, fokkers, hondenprofessionals en hondeneigenaren. Ook op voorkómen van bijtincidenten gerichte trainingen voor honden door hun eigenaars werden genoemd, waarbij het overigens nadrukkelijk verboden moet zijn om aversieve middelen en op straf gerichte trainingsmethoden te gebruiken. Hiervan is namelijk bekend dat zij bijtincidenten juist in de hand werken.

De interventie die het meest kosteneffectief werd geacht – door 85% van de panelleden - en waarschijnlijk binnen vijf jaar een aanzienlijk effect sorteert, was het inzetten van educatief cursusmateriaal voor personen die vanwege hun beroep of individuele kwetsbaarheid een groter risico lopen (bijvoorbeeld postbodes, politie of kinderen). De onderzoekers tekenen hier bij aan dat dit cursusmateriaal heel specifiek dient te worden afgestemd op de afzonderlijke beroepsgroepen of, bij kinderen, op de verschillende leeftijdsgroepen. Ook van educatief materiaal voor hondenfokkers, met daarin informatie over welzijn, socialisatie en selectief fokken, wordt door het expertpanel verwacht dat dit binnen vijf jaar tot aanzienlijke verbeteringen kan leiden. Het minst effectief werden verplichte cursussen voor álle hondeneigenaren geacht. Slechts 65% van de panelleden zag hier brood in.

Ook al wordt educatie als een van de meest geschikte Safety 2 maatregelen beschouwd, toch twijfelt 10% van de experts er aan of de richtlijnen en adviezen uit al deze cursussen/cursusmaterialen ook echt daadwerkelijk opgevolgd en nageleefd zullen worden. Deze panelleden vragen zich af of educatie dus echt zal leiden tot een vermindering van het aantal bijtincidenten, zélf als cursussen verplicht worden. De onderzoekers wijzen

nadrukkelijk op het bestaan van deze twijfel. Ze tekenen aan dat er altijd personen zullen zijn ‘die zich niet conformeren en zullen verzetten tegen de boodschappen van educatieve programma's, of die manieren vinden om te voorkomen dat ze met deze programma's in aanraking komen’.

Educatieve programma's

Door de onderzoekers zijn inmiddels op basis van de adviezen van het expertpanel twee educatieve programma's ontwikkeld die gericht zijn op het voorkomen van (herhaling van) bijtincidenten. Een betreft een programma voor politie- en gemeentefunctionarissen. Hierin worden functionarissen getraind hoe ze moeten handelen tijdens een bijtincident en hoe ze informatie moeten verzamelen. In het programma wordt er onder meer informatie gegeven over bijtschades en de beoordeling daarvan (wie, wanneer, hoe), over gedrag van honden en over de situationele en achterliggende factoren die een bijtincident kunnen veroorzaken. Aan de hand van casussen wordt men getraind in het onderscheiden en categoriseren van de verschillende factoren (hond, eigenaar, slachtoffer, situatie gerelateerd) die hebben bijgedragen tot het bijtincident. Ook leert men daarbij een onderscheid te maken tussen de factoren die de directe aanleiding zijn geweest (proximale factoren, bijvoorbeeld het niet goed vasthouden van de riem door de eigenaar) en de achterliggende oorzaken (distale factoren, bijvoorbeeld de eigenaar heeft artrose in zijn hand). Vervolgens wordt men getraind in het bedenken van maatregelen om (herhaling van) een bijtincident te voorkomen, waarbij ook gekeken wordt naar de haalbaarheid en de kosten van de te treffen maatregelen. Belangrijk is dat de functionarissen leren inzien dat bijtincidenten het gevolg zijn van een combinatie van risicofactoren die het onderzoek complex maken en dat preventie zich niet alleen moet richten op wat er fout is gegaan, maar ook wat er goed gedaan kan worden. Daarbij moet het handelen van de mens centraal staan, omdat die door zijn gedrag aan te passen en/of treffende maatregelen te nemen, kan voorkomen dat de hond (weer) bijt.

Omdat door het expertpanel aan de eigenaar gerelateerde factoren als de belangrijkste risicofactoren werden beschouwd en educatie van eigenaren van HR-honden als een in potentie effectief middel wordt beschouwd om bijtincidenten terug te dringen, is er ook een educatief programma ontwikkeld voor deze eigenaren. Deelname hieraan kan vrijwillig gebeuren, maar zou ook verplicht gesteld kunnen worden voor eigenaars naar aanleiding van een klacht over hun hond of na een bijtincident. In het laatste geval lopen de cursusleiders een grote kans om daarbij geconfronteerd te worden met deelnemers die weinig zin hebben om zich in het cursusmateriaal te verdiepen en dit zich eigen te maken. Om deze weerstanden te overwinnen worden in de cursus technieken/methodes gebruikt die ook bij bewustzijnstraining voor snelheidsovertreders worden gebruikt. Er is gekozen voor een aanpak waarbij de deelnemers zich er als eerste van bewust worden gemaakt dat het verder voorkomen van bijtincidenten niet alleen van belang is voor de slachtoffers, maar ook voor henzelf, hun hond en voor de toekomst van hondenbezit. Verder worden onjuiste overtuigingen en houdingen ten opzichte van agressie ter discussie gesteld. Door dit op een impactvolle en memorabele manier te doen, kan de betrokkenheid van de deelnemers worden

vergroot en worden ze in staat gesteld om zelf, zo denken de onderzoekers hoopvol, pleitbezorgers voor bijtpreventie te worden.

Het programma kent een theoretisch gedeelte en wordt gevolgd door een praktisch gedeelte dat gericht is op de training van de HR-hond van de deelnemer aan het programma. Hierbij leert de eigenaar hoe hij zijn hond het best kan trainen, wat het doel van deze training is in het kader van bijtpreventie en hoe hij deze training kan toepassen op de praktijk van alledag.

Het theoretisch gedeelte van de cursus is verdeeld in twaalf thema's. Hierbij wordt de impact besproken die bijtincidenten kunnen hebben op de slachtoffers, de samenleving, andere hondenbezitters en honden en wordt aangegeven wat de juridische consequenties kunnen zijn. De deelnemers krijgen informatie over de ernst van hondenbeten. Hun houding ten aanzien van agressie van hun hond wordt besproken. De deelnemers leren ook wat de kenmerken van een HR-hond zijn, wat risicovolle situaties zijn en wie de potentiële slachtoffers zijn (zowel met betrekking tot mensen als honden). Er wordt ingegaan op gedrag en welzijn van honden en de invloed van leefomstandigheden die kunnen leiden tot een verhoogd risico op bijtincidenten. Verder leren de deelnemers welke trainingsmethodes effectief zijn en welke niet en waarom en wat er nodig is om een HR-hond veilig en verantwoord te houden.

De praktijk,

Het Safe Dog Project is een goed doortimmerd verhaal, waarbij de aspecten van de HR-hondenproblematiek uitgebreid en genuanceerd in beeld worden gebracht en de mogelijkheden voor preventie van bijtincidenten uitvoerig zijn nagegaan en uitgewerkt. Op papier ziet het er mooi uit. Maar hoe zit het met de praktijk? Hoe denkt de overheid dit plan van aanpak te gaan realiseren? Wat is er al gedaan? En wat is er voor nodig om het te laten slagen? Daarover gaat het volgende en laatste deel over de HR-hondenproblematiek.

Aanpak HoogRisico-honden deel 4. Kans van slagen in de praktijk.

In de eerste drie delen van de serie artikelen over ‘hoog-risico’ (HR) honden, de hiervoor in Onze Hond zijn verschenen, is de inhoud van het gepresenteerde Safe Dog Project weergegeven. Maar hoe zit het met de praktijk? Wat is er voor nodig om het plan te laten slagen? En wat is daar al voor gedaan? Daarover gaat het laatste deel over de HR-hondenproblematiek.

Melding en registratie.

Een van de kernpunten uit het Safe Dog Project is het advies van het expertpanel om een nationaal meldpunt te creëren waar in een (inter)nationale database alle ernstige bijtincidenten worden geregistreerd en bijgehouden. Dit is om verschillende redenen absoluut een vereiste om bijtincidenten te kunnen terugdringen.

1. Alleen op die wijze kan eindelijk worden nagegaan hoe omvangrijk het HR-hondenprobleem is en welke type honden of hondenrassen erbij betrokken zijn. Daar is tot op heden nog onvoldoende zicht op. De meeste bijtincidenten worden niet gemeld. Statistieken over honden die slachtoffer worden van HR-honden en daarbij ernstige, diepe bijtwonden oplopen of zelfs worden doodgebeten ontbreken bovendien in vrijwel ieder officieel verhaal over bijtincidenten, waardoor het voor de overheid misschien lijkt alsof dit probleem niet zo groot is. De indruk bestaat echter via vooral berichtgeving in de (sociale) media en onderzoek in opdracht van de Hondenbescherming, dat sinds het afschaffen van de RAD het aantal honden sterk is toegenomen dat ‘zomaar’ slachtoffer is geworden van een eenzijdige aanval van honden met het door de onderzoekers beschreven HR-hondengedrag en dat dit samenhangt met het populair worden van het aantal rassen dat aanvankelijk stond op de lijst van de HR-rassen van de Raad voor Dieraangelegenheden (RDA) uit 2017. Zonder meldingen en een nationale database kan deze indruk echter onvoldoende worden geverifieerd.

2. Doordat in het verleden iedere gemeente een eigen protocol en plan van aanpak had, is er veel onzekerheid ontstaan over de vraag of het wel zin heeft om melding of aangifte te doen. Veel mensen hebben hun neus gestoten bij gemeente of politie, waar meldingen van bijtincidenten geen prioriteit hadden, zodat er vaak geen opvolging aan de melding werd gegeven. Verhalen dat de politie/gemeente ‘niets’ doet of je niet serieus neemt, hebben via de sociale media hun weg gevonden naar het grote publiek, waardoor bij honden-minnend Nederland de algemene indruk lijkt te bestaan dat iets officieel melden zinloos is. Om in dat beeld verandering aan te brengen is geen sinecure. Het wettelijk verplicht stellen van het melden van ernstige bijtincidenten met een bijtschade op schaal 1 t/m 5 waarvan mens én hond het slachtoffer zijn, zoals het expertpanel adviseert, lijkt dan ook geen overbodige luxe. Zowel informatie via officiële instanties over wat er gedaan wordt met meldingen, als verhalen in de (sociale) media en op hondenforums dat melden wél zin heeft, kunnen helpen om het beeld te doen kantelen.

Door registratie - meten is immers weten - kunnen zowel HR-honden als hun slachtoffers nader worden geduid, wat weer aanleiding kan zijn tot het nemen van aansluitende, meer doelgerichte preventieve maatregelen op zowel Safety 1 (selectieve fokinterventies) als Safety 2 (educatie) niveau.

Safety 1 maatregelen: fokselectie

Het gaat vooral nog bij gebrek aan cijfers te ver om van HR-rassen te spreken, zeker in de zin dat alle honden binnen een ras HR gedrag vertonen. Dat neemt echter niet weg dat het heel goed mogelijk is dat binnen het ene ras relatief (veel) meer HR-honden voorkomen dan binnen het andere. Recent DNA onderzoek en hersenonderzoek (MacLean et al. 2019, Hecht et al. 2019) toont aan dat functionele selectie op eigenschappen in de 19^e en begin 20^e eeuw heeft geleid tot genetische verschillen tussen rassen die tot uiting komen in van elkaar verschillende gedragingen. Een sterke genetische predispositie voor een bepaalde vorm van gedrag zorgt er voor dat een hond deze vaker ‘zomaar’ kan vertonen dan een hond die daar niet zo’n sterke predispositie voor heeft. Een goede socialisatie of training is dus niet afdoende zoals nogal eens wordt gesteld.

Uit genetisch onderzoek en uit stamboomonderzoek is gebleken dat de meeste rassen afstammen van slechts een beperkt aantal ‘founders’ (meestal minder dan twintig). Hebben meerdere van deze ‘founders’ een bepaalde sterke genetische predispositie voor (een bepaalde vorm van) agressie en wordt er vervolgens met een gesloten stamboek gefokt, dan blijft deze genetische predispositie binnen een ras circuleren en komt daarin ook in meer of mindere mate tot uiting. Bij lijnteelt of bij de algemene inteelt toename die inherent is aan rashondenfokkerij, kan dan, soms onverwachts, agressie bovengemiddeld de kop opsteken binnen een ras.

In het verleden zijn bewust rassen gecreëerd om mensen (zoals slaven of gevangenen) of juist andere honden aan te vallen door honden met een predispositie hiervoor met elkaar te kruisen. Ook werden soms binnen een al bestaand ras bewust bepaalde lijnen gecreëerd die erg agressief tegen mensen waren, zoals door de nazi’s bij de Duitse Herder, Dobermann Pinscher en de Rottweiler is gedaan. Het selecteren of inkruisen van fokdieren die een dergelijke ontwikkeling tegengaan, is echter ook goed mogelijk. In het recente verleden is in Nederland al bij de Rottweiler gebleken dat een fokselectie op eigenschappen zijn vruchten afwerpt om agressie binnen een ras te verminderen (Van der Borg & Graat 2009).

Er zijn voorlopig twee manieren om uit te maken of bepaalde honden of lijnen binnen een ras niet voor de fokkerij gebruikt mogen worden, gezien een verhoogd risico op HR-nakomelingen.

1. Identificatie van HR-honden binnen bepaalde rassen via een nationaal meld- en registratiesysteem. Mocht daaruit blijken dat bepaalde rassen een bovengemiddeld aantal HR-honden voortbrengt, dan kan de overheid besluiten tot allerlei preventieve maatregelen.
2. Het systematisch observeren en monitoren op HR-gedrag van honden die gebruikt worden voor de fokkerij en hun nakomelingen. In het verleden werd hiervoor bij diverse rassen de MAG-test gebruikt. Gezien nieuwe wetenschappelijke inzichten over gedrag en emoties wordt deze echter door veel wetenschappers niet (meer) als het meest geëigende instrument hiervoor beschouwd. Momenteel wordt in opdracht van het ministerie van Economische Zaken een nieuwe HR assessment ontwikkeld waarmee naar verwachting HR-honden nog beter kunnen worden geïdentificeerd.

Rasverenigingen van rassen waarop op basis van de huidige gegevens uit binnen- en buitenland al een HR verdenking rust - en ook niet bij een rasvereniging aangesloten fokkers van deze (eventueel stamboomloze) rassen - doen er verstandig aan om vrijwillig met behulp van deze nieuwe assessment de honden binnen hun ras, en zeker de fokdieren, door

onafhankelijke derden te laten screenen op HR-gedrag (zoals in het verleden is gebeurd met de MAG-test). Hoewel HR-assessments nooit 100% garantie kunnen geven, kan een rasvereniging of individuele fokker het tegendeel bewijzen of, indien nodig, het fokbeleid aanpassen. Hiermee kan stigmatisering worden tegengegaan. Mocht uit meldingsgegevens blijken dat binnen een bepaald ras bovengemiddeld veel HR-honden voorkomen, dan moeten fokkers van dergelijke rassen door de overheid ook daadwerkelijk tot systematische screening worden verplicht om zo eventueel individuele honden of bepaalde lijnen te identificeren, met daarbij de verplichting om deze uit te sluiten van de fokkerij.

Safety 2: Educatie voor overheidsfunctionarissen en politie

Verschillende vormen van educatie worden door de onderzoekers beschouwd als een effectieve manier om (herhaling van) bijtincidenten te voorkomen. Belangrijk is dat alle factoren die bij elkaar komen bij een ernstig bijtincident heel precies en systematisch geïnventariseerd en gecategoriseerd worden en worden gewogen. Zowel daders als slachtoffers zijn bij een goede inventarisatie gebaat:

1. Het voorkomt dat honden van een bepaald ras en/of van een bepaalde type eigenaar op grond van vooroordelen en onderbuikgevoelens al bij voorbaat worden aangewezen als de schuldigen en het bevordert daarmee de rechtsgang.
2. Tot op heden worden in statistieken alle ernstige bijtincidenten op één hoop gegooid. Dat zorgt voor een vertekening van het probleem. Het maakt namelijk voor het grote publiek, het slachtoffer én de eigenaar van de bijtende hond uit of een bijtincident ‘begrijpelijk’ en ‘verklaarbaar’ is of niet en of er kans op herhaling is of niet. Er is een belangrijk verschil tussen een hond die uit zelfverdediging bijt omdat hij gepest wordt en een hond die uit het niets een willekeurige passerende hond of mens aanvalt, zich in zijn slachtoffer vastbijt, begint te trekken en te schudden en niet meer loslaat. Om het gevoel van veiligheid van de Nederlandse burger én de hondenbezitters te waarborgen, is het nodig dat dergelijke verschillen goed in kaart worden gebracht, opdat er afdoende passende maatregelen kunnen worden genomen en ook honden die geen groot risico vormen ten onrechte geëuthanaseerd worden.

De beoordeling is een complexe aangelegenheid die dwingt tot analyse en individueel maatwerk. Daarom is het nodig dat functionarissen die een ernstig bijtincident officieel onderzoeken:

1. Een bepaald denkniveau hebben (het expertpanel adviseert een academisch denkniveau - bachelor of gelijkwaardig).
2. Sturing krijgen door middel van bijvoorbeeld vragenlijsten die op basis van het Safe Dog Project zijn opgesteld.
3. Aanvullend worden geschoold ten aanzien van HR honden en hun gedrag. Dit is absoluut noodzakelijk, aangezien de kennis van niet (recent) geschoolde functionarissen vaak blijft steken bij allerlei achterhaalde en inmiddels onjuist gebleken denkbeelden, die averechts kunnen werken. Om eenduidige beoordelingen te krijgen zullen bepaalde vaktechnische termen bovendien moeten worden toegelicht en ondersteund met beeldmateriaal en context.

Safety 2: educatie cursussen en trainingen voor de eigenaar van HR-honden

Om eigenaren van HR-honden te bereiken, is het in het voorgestelde plan nodig dat dezen eerst als eigenaar van een HR-hond worden geïdentificeerd. Dat is immers niet bij voorbaat aan de neus van de hond of de baas te zien. Daarom is het opnieuw van cruciaal belang dat er melding wordt gemaakt van bijtincidenten en bij voorkeur (als dat juridisch valt in te passen) ook van bijna-bijtincidenten die een ernstig of fataal verloop zouden hebben gehad als er niet was ingegrepen. Zonder meldingen is het immers niet mogelijk om een hond als HR-hond te identificeren en daarmee de eigenaar als de eigenaar van een HR-hond.

Het is bovendien essentieel voor het voorkomen van (herhaling) van bijtincidenten dat de eigenaar ook daadwerkelijk de cursus volgt, de daar gegeven adviezen ter harte neemt en de opgelegde maatregelen uitvoert. Daarom moet er dus enerzijds een juridische verplichting op het volgen van de cursus rusten en moeten er anderzijds sancties volgen als de eigenaar bewust adviezen en opgelegde maatregelen aan zijn laars lapt of om andere redenen niet in staat is te zorgen voor voldoende veiligheid. Daarbij kan men denken aan euthanasie van de hond en een verbod op het houden van honden voor de eigenaar.

Ook lijkt het, gezien de te verwachten weerstanden bij sommige eigenaars, nodig dat dergelijke cursussen worden gegeven door docenten die tevens voordoende psychologisch geschoold zijn in het omgaan met weerstanden bij mensen.

Safety 2: begeleiding door HR-gedragstherapeuten.

Voor de gedragstherapeutische begeleiding van HR-honden en hun eigenaren adviseren de onderzoekers een passend masters of postgraduate diploma, aangevuld met een HR-honden specialisatie. Dit lijkt een zware eis, maar geen overbodige gezien de specialistische kennis en ervaring die er nodig is om deze groep veilig te kunnen begeleiden en ervoor te zorgen dat de HR-hond geen (groot) maatschappelijk risico meer vormt. Een willekeurige gedragstherapeut volstaat hier niet per definitie, aangezien ‘gedragstherapeut’ geen beschermde titel is en iedereen zich zo kan noemen. Bovendien zijn de opleidingen tot gedragstherapeut in Nederland in handen van commercieel opererende individuen of bedrijven. Er zijn dan ook grote inhoudelijke en kwalitatieve verschillen tussen de diverse opleidingen, temeer omdat er geen toezicht is door een onafhankelijke, nationale toezichthouder op de lesstof, het opleidings- en kennisniveau van de docenten en het examenniveau. Accreditatie van een opleiding door de Raad van Beheer of brancheverenigingen als de SPPD en de NVGT geeft wel enige, maar nog steeds onvoldoende garantie.

Daarom is het absoluut noodzakelijk dat een *onafhankelijke* instelling, die cursussen en educatief materiaal gaat verzorgen voor in HR-honden gespecialiseerde gedragstherapeuten, aan bepaalde internationaal geldende (onderwijs)eisen ©voldoet en dat deze van overheidswege (en dus niet door de branche zelf) wordt gecontroleerd.

Conclusie.

Het in het Safe Dog Project gepresenteerde plan van aanpak heeft zeker kans van slagen, mits de daarin genoemde adviezen worden opgevolgd en door de overheid worden opgelegd, gestimuleerd en geadverteerd. Het is noodzakelijk dat:

1. Er een wettelijke verplichting komt voor het melden van alle ernstige bijtincidenten (met bijtschade 1 t/m 5) waarvan mensen/kinderen én honden het slachtoffer zijn geworden.

2. De overheid nadrukkelijk eisen stelt aan het opleidingsniveau en de specialistische kennis van de functionarissen en gedragstherapeuten die bijtincidenten onderzoeken en HR-honden en hun eigenaren begeleiden.
3. Eigenaren van HR-honden door de overheid verplicht worden tot het volgen van scholing en training die aansluit op de HR-problematiek.
4. De overheid uitsluitend onafhankelijke opleidingsinstituten voor het verzorgen van specialistische HR scholing en educatie van overheidsfunctionarissen, gedragstherapeuten en eigenaars van HR-honden aanwijst die voldoen aan internationaal erkende en gewaarborgde uniforme onderwijsseisen en certificering.
5. Door de overheid sancties - zoals euthanasie van de hond(en) en een houders-verbod van honden voor de eigenaar - worden ingesteld (en ook worden uitgevoerd) op het niet kunnen of willen naleven van de aan eigenaars van HR-honden opgelegde (veiligheids)maatregelen.
6. De overheid fokkers van rashonden (met en zonder stamboom), waarvan uit de nationale database blijkt dat zij bovenmatig betrokken zijn als ‘dader’ bij een HR-hond bijtincident, verplicht tot selectieve fokinterventies.

De aanpak van bijtincidenten begint, staat en valt met het systematisch melding/aangifte doen van alle ernstige bijtincidenten. Melding, de voorwaarde voor identificatie, is de crux waar alles om draait. Politie, dierenartsen, artsen, instructeurs en gedragstherapeuten, maar ook belanghebbenden, zoals hondenbezitters, fokkers, rasverenigingen en de Raad van Beheer kunnen hierbij een belangrijke rol spelen.

De overheid dient er voor te zorgen dat melding en registratie bij een nationaal meldpunt wordt geoptimaliseerd en landelijk wordt bekend gemaakt. Zij zal bovendien moeten waarborgen dat op basis van de daarmee verworven inzichten doeltreffende, (preventieve) maatregelen worden genomen, die ook wettelijk worden ondersteund.

Kader 1. Stand van zake.

Er is inmiddels een Landelijk Registratiesysteem voor bijtincidenten. In dit systeem kunnen gemeente/politiefunctionarissen de gemelde bijtincidenten registreren. Het Landelijk Registratiesysteem geeft de mogelijkheid bijtincidenten te registreren op de wijze zoals die is aangegeven in het Safe Dog Project. Het is de bedoeling dat alle gemeentes gebruik gaan maken van dit registratiesysteem. Dat is op dit moment nog niet het geval. Deelname geschiedt nu op basis van vrijwilligheid en gevoelde noodzaak bij de gemeente.

Er is momenteel geen *landelijk* meldpunt voor bijtincidenten dat uitgaat van de overheid. Aangifte en melding van ernstige (bijna)bijtincidenten loopt momenteel via de gemeente, waar men aangifte of melding kan doen bij de politie.

Er is geen wettelijke verplichting voor het melden van ernstige bijtincidenten.

Er is op dit moment geen eenduidig beleid voor de afhandeling van een ernstig (bijna) bijtincident. Dit wordt nu overgelaten aan de betreffende gemeentefunctionarissen (politie, BOA's) die bij het bijtincident betrokken zijn en/of een aangifte behandelen.

De gemeente werkt in principe op basis van de eigen APV (Algemene Plaatselijke Verordening). De gemeente werkt in dezen ook vaak samen met plaatselijke

gedragstherapeuten.

Er zijn momenteel echter (nog) geen gemeentefunctionarissen of gedragstherapeuten die een aanvullende HR-honden cursus op basis van het Safe Dog Project hebben gedaan.

Er is momenteel slechts één van overheidswege erkend onderwijsinstituut, Odisee University College in België dat ook voor Nederland een erkende (post-graduate) opleiding op het gebied van HR-hondenproblematiek aanbiedt.

Postgraduate course in Dog Bite Prevention:

- Dog Bite Prevention Clinical Animal Behaviourist:
<https://www.odisee.be/permanente-vorming/opleiding/49624>
- Dog Bite Prevention Animal Trainer Instructor
<https://www.odisee.be/permanente-vorming/opleiding/50835>

Er wordt momenteel in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken door onderzoeksbureau DAVALON onder leiding van dr. Jolanda Pluijmakers gewerkt aan een gevalideerd risicoassessment voor agressieve honden en het samenstellen van richtlijnen voor het socialiseren van honden om bijtincidenten te voorkomen. Naar verwachting komt deze assessment eind 2020 beschikbaar. Deze gaat ook gelden voor honden die na een bijtincident in beslag genomen zijn.

Voor in beslag genomen honden is sinds 2015 een gevalideerd welzijnsassessment van kracht. Deze is ontwikkeld in opdracht van het Ministerie van Economische zaken voor asielhonden. Opslaghouders zijn van overheidswege verplicht om het gedrag en welzijn van de inbeslaggenomen hond voortdurend gedetailleerd in kaart te brengen met behulp van een speciale app.

Zie voor meer informatie over de opleidingen en ontwikkelingen rond het Safe Dog Project :

<https://www.davalon.nl>

Kader 2: Wat kunt u doen?

Bij ernstige bijtincidenten onmiddellijk de politie bellen 0900-8844. Ook bij ernstige bijna-bijtincidenten. Bij levensbedreigende situaties 112 bellen.

Aangifte doen bij de politie of er op aandringen dat er aangifte wordt gedaan. Meer info over aangifte doen, zie <https://www.minderhondenbeten.nl/bijtincidenten/aangifte-doen/>

Er op aandringen bij uw gemeente dat er een speciaal meldpunt voor (bijna) bijtincidenten komt.

Er op aandringen bij uw gemeente dat deze gemeente deel gaat nemen aan het Landelijk Registratiesysteem Bijtincidenten.

Bij de minister van LNV aandringen op een wettelijke verplichting om ernstige bijtincidenten te melden.